

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
CZWARTA SEKCJA

SPRAWA GÓRA przeciwko POLSCE¹

(SKARGA nr 38811/97)

WYROK – 27 kwietnia 2004 r.

W sprawie Góra przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba
złożona z sędziów:

Sir NICOLAS BRATZA, *przewodniczący*,
Pan M. PELLONPÄÄ,
Pani V. STRÁŽNICKÁ,
Pan R. MARUSTE,
Pan S. PAVLOVSKI,
Pan L. GARLICKI,
Pani J. BORRERO BORRERO, *sędziowie*,
oraz Pan M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

po obradach na posiedzeniu niejawnym 30 marca 2004 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 38811/97) wniesionej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) 12 grudnia 1996 r. na podstawie dawnego art. 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, pana Stanisława Górę („skarżący”).

2. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez pełnomocnika p. K. Drzewickiego, a następnie przez p. Jakuba Wołosiewiczza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

¹ Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez artykuł 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej.

3. Skarżący zarzucił w szczególności, że jego prawo do „rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie” nie zostało uszanowane.

4. Skarga została przekazana do Trybunału 1 listopada 1998 r. wraz z wejściem w życie Protokołu nr 11 do Konwencji (art. 5 § 2 Protokołu nr 11).

5. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (art. 52 § 1 Regulaminu Trybunału). W ramach Sekcji utworzono zgodnie z art. 26 § 1 Izbę, która rozpatrzy sprawę (art. 27 § 1 Konwencji).

6. 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład swoich Sekcji (art. 25 § 1). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowo utworzonej Czwartej Sekcji (art. 52 § 1).

7. Na mocy decyzji z 19 listopada 2002 r. Trybunał uznał skargę za częściowo dopuszczalną.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżący urodził się w 1946 r. i mieszka w Szamotułach, w Polsce.

A. Postępowanie dotyczące roszczenia o odszkodowanie przeciwko Wielkopolskiej Spółdzielni Ogrodniczej i Polcomex Ltd.

9. 30 lipca 1987 r. skarżący wniósł do Sądu Rejonowego w Poznaniu pozew o zapłatę przeciwko Wielkopolskiej Spółdzielni Ogrodniczej. 3 listopada 1987 r. Polcomex Ltd. przyłączył się do postępowania w charakterze drugiego pozwanego. Przed 1 maja 1993 r. sąd przeprowadził kilka rozpraw oraz zarządził sporządzenie opinii biegłego.

10. 30 grudnia 1993 r. skarżący zmodyfikował swoje roszczenie i zwrócił się do sądu o zwolnienie go z kosztów sądowych. Na rozprawie 21 lutego 1994 r. sąd nakazał skarżącemu wniesienie opłaty z tytułu przedłożenia zmienionego powództwa.

11. 28 lutego 1994 r. skarżący ponownie wystąpił do sądu o zwolnienie z kosztów sądowych. 28 marca 1994 r. Sąd Rejonowy w Poznaniu odrzucił wniosek skarżącego. Skarżący odwołał się od tego postanowienia. 30 września 1994 r. Sąd Wojewódzki w Poznaniu oddalił jego zażalenie.

12. 8 listopada 1994 r. skarżący uiszczył wymaganą kwotę z tytułu kosztów sądowych.

13. 7 stycznia 1995 r. skarżący po raz drugi zmodyfikował swoje roszczenie. 8 lutego 1995 r. Sąd Rejonowy częściowo zwolnił go z kosztów sądowych.

14. 8 marca 1995 r. Sąd Rejonowy przeprowadził rozprawę. 28 maja 1995 r. skarżący zmodyfikował swoje roszczenie po raz trzeci.

15. 12 lutego 1997 r. sąd zarządził przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego. Opinia biegłego została sporządzona 19 maja 1997 r. i przedłożona sądowi.

2 lipca 1997 r. sąd zarządził sporządzenie nowej opinii biegłego.

16. Na rozprawie przeprowadzonej 30 grudnia 1997 r. skarżący ostatecznie sprecyzował swoje roszczenie.

17. 21 stycznia 1998 r. Sąd Rejonowy w Poznaniu wydał wyrok. 18 marca 1998 r. skarżący złożył apelację do Sądu Okręgowego w Poznaniu. 10 lipca 1998 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu uchylił wyrok wydany w pierwszej instancji i zwrócił sprawę do ponownego rozpoznania.

18. 5 lipca 2000 r. Sąd Rejonowy w Poznaniu wydał wyrok. 21 października 2000 r. skarżący wniósł apelację. Zwrócił się także o zwolnienie z kosztów sądowych. 4 stycznia 2001 r. Sąd Rejonowy odrzucił wniosek skarżącego. 26 stycznia 2001 r. skarżący uiścił wymagane koszty sądowe.

19. 14 grudnia 2001 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu wydał wyrok. Wyrok jest ostateczny.

B. Postępowanie w sprawie odszkodowania przeciwko Rolniczemu Kombinatowi Spółdzielczemu w Szczuczynie

20. 22 września 1988 r. skarżący pozwał przed Sądem Wojewódzkim w Poznaniu Rolniczy Kombinat Spółdzielczy w Szczuczynie, domagając się odszkodowania. Przed 1 maja 1993 r. sąd zarządził sporządzenie dwóch opinii biegłych.

21. 7 lipca 1993 r. Sąd Wojewódzki w Poznaniu odrzucił wniosek skarżącego o zwolnienie go z kosztów sądowych. 8 października 1993 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu utrzymał to postanowienie.

22. 6 listopada 1993 r. Sąd Wojewódzki nakazał skarżącemu zapłatę połowy należnych kosztów sądowych.

23. 21 marca 1994 r. skarżący wystąpił o wyłączenie sędziów Sądu Rejonowego w Poznaniu. 25 maja 1994 r. Sąd Najwyższy przekazał wniosek o wyłączenie sędziów do Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu.

24. 8 listopada 1994 r. Sąd Wojewódzki przeprowadził rozprawę. Sąd przyznał skarżącemu całkowite zwolnienie z kosztów sądowych.

25. 4 lutego 1995 r. skarżący zmodyfikował swoje powództwo. Na rozprawie 1 grudnia 1995 r. sąd postanowił, że sporządzona zostanie opinia biegłego.

26. 13 i 18 grudnia 1995 r. spółdzielnia oraz skarżący wystąpili o wezwanie kilku świadków.

27. Następnie dwoje biegłych odmówiło sporządzenia opinii w sprawie. W nieokreślonym precyzyjnie dniu sąd zarządził, że opinie biegłego przygotuje Ośrodek Doradztwa Rolniczego Sielinko. 1 sierpnia 1997 r. opinia została złożona do sądu.

28. 2 lipca 1997 r. skarżący złożył skargę do prezesa Sądu Okręgowego w Poznaniu, zarzucając przewlekłość postępowania. W odpowiedzi prezes przyznał, że zarzut skarżącego był uzasadniony.

29. 4 sierpnia 1997 r. sąd wyznaczył termin rozprawy na 5 listopada 1997 r. Następnie rozprawa została odwołana. Sąd przeprowadził kolejne rozprawy 21 listopada 1997 r., 27 marca i 13 października 1998 r.

30. 27 października 1998 r. Sąd Okręgowy wydał wyrok. Skarżący odwołał się. 11 czerwca 1999 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację skarżącego. 27 października 1999 r. skarżący wniósł skargę kasacyjną przeciwko ostatecznemu wyrokowi. 14 listopada 2001 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację skarżącego jako bezzasadną.

C. Postępowanie dotyczące roszczenia o zapłatę przeciwko Spółdzielni Kółek Rolniczych w Szamotułach

31. 22 sierpnia 1988 r. skarżący pozwał Spółdzielnię Kółek Rolniczych w Szamotułach przed Sąd Wojewódzki w Poznaniu, dochodząc odszkodowania. 22 grudnia 1992 r. Sąd Wojewódzki wydał wyrok.

32. 31 sierpnia 1993 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu, po rozpoznaniu apelacji stron, zwrócił sprawę do Sądu Rejonowego w Szamotułach. Sąd Apelacyjny nakazał Sądowi Rejonowemu określenie kwoty odszkodowania należnego skarżącemu.

33. Skarżący modyfikował swoje roszczenie odpowiednio 30 listopada 1993 r. i 17 maja 1994 r.

34. 28 września 1994 r. Sąd Rejonowy zarządził sporządzenie opinii biegłego.

35. 14 lipca 1995 r. skarżący wystąpił o wyłączenie sędziego przewodniczącego. 28 lipca 1995 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek skarżącego o wyłączenie sędziego jako bezzasadny. 30 stycznia 1996 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu utrzymał postanowienie wydane w pierwszej instancji. Sprawa jednak została przydzielona innemu sędziemu.

36. 3 lutego 1997 r. sąd zarządził sporządzenie nowej opinii biegłego. Stosowna opinia została złożona 20 marca 1997 r.

37. 31 października 1997 r. Sąd Rejonowy wydał wyrok. 29 grudnia 1997 r. skarżący wniósł apelację do Sądu Okręgowego. 12 maja 1998 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację.

38. 31 sierpnia 1998 r. skarżący wniósł skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego przeciwko ostatecznemu wyrokowi. 16 października 1998 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu odrzucił kasację jako prawnie niedopuszczalną. Skarżący złożył zażalenie. 19 kwietnia 1999 r. Sąd Najwyższy oddalił zażalenie.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

39. Skarżący zarzucił, że długość trwania wszystkich trzech postępowań przekroczyła „rozsądny termin” w rozumieniu art. 6 § 1 Konwencji, który w stosownej części brzmi:

„Każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd ...przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym”.

40. Rząd zakwestionował ten pogląd.

41. Trybunał przypomina, że rozsądny charakter długości postępowania musi być oceniany w świetle szczególnych okoliczności sprawy oraz z uwzględnieniem kryteriów określonych w orzecznictwie Trybunału, w szczególności stopnia skomplikowania sprawy, postępowania skarżącego i właściwych władz oraz znaczenia dla skarżącego tego, co było przedmiotem sporu (patrz, na przykład *Frydlender przeciwko Francji* [GC], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII, *Humen przeciwko Polsce* [GC], nr 26614/95, z 15 października 1999 r., § 60).

42. Okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się dopiero 1 maja 1993 r., od kiedy weszła w życie deklaracja, na mocy której Polska uznała prawo do skargi indywidualnej. Jednakże oceniając długość czasu trwania postępowania, który upłynął po tej dacie, należy wziąć pod uwagę stadium, jakie osiągnęło postępowanie tego dnia (patrz między innymi *Humen przeciwko Polsce*, §§ 58-59, cytowany powyżej).

A. Postępowanie dotyczące roszczenia o odszkodowanie przeciwko Wielkopolskiej Spółdzielni Ogrodniczej i Polcomex Ltd.

1. Stanowiska stron

43. Rząd twierdził, że postępowanie było szczególnie skomplikowane, ponieważ wymagało przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego. Rząd twierdził ponadto, że władze wykazały należytą staranność przy rozpatrywaniu sprawy skarżącego. Jednakże uznał, że po 1 maja 1993 r. miały miejsce pewne okresy braku aktywności ze strony władz. W opinii Rządu skarżący znacząco przyczynił się do przedłużenia procesu. W konkluzji Rząd zwrócił się do Trybunału o stwierdzenie, że w sprawie nie doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji.

44. Skarżący generalnie nie zgodził się z twierdzeniami Rządu, według których sprawa była skomplikowana. Twierdził ponadto, że musiał modyfikować

swoje roszczenie ze względu na wysoki poziom inflacji. Na koniec skarżący zwrócił się do Trybunału o stwierdzenie naruszenia art. 6 § 1 Konwencji.

2. Ocena Trybunału

45. Postępowanie rozpoczęło się 30 lipca 1987 r., kiedy skarżący wniósł pozew do Sądu Rejonowego w Poznaniu, a zakończyło się 12 grudnia 2001 r. Postępowanie trwało zatem 14 lat i 4 miesiące, z których 8 lat i 7 miesięcy podlega jurysdykcji Trybunału *ratione temporis*.

46. Trybunał zauważył, że w postępowaniu miały miejsce opóźnienia spowodowane powolnym procesem gromadzenia dowodów. W postępowaniu miał miejsce znaczący okres beczynności pomiędzy 1 grudnia 1995 r. a 21 listopada 1997 r. (patrz pkt 14, 15 powyżej).

47. Trybunał wpraw odnotowuje, że chociaż skarżący mógł być uznany za odpowiedzialnego za niektóre opóźnienia w postępowaniu, nie wydaje się, aby znacząco przyczynił się do całkowitej długości postępowania. Należy także uwzględnić wysoką stopę inflacji w Polsce, która usprawiedliwiała kolejne modyfikacje pozwu skarżącego.

48. W konsekwencji Trybunał stwierdza, że okres ponad czternastu lat i czterech miesięcy, z których osiem lat i siedem miesięcy podlega rozpatrzeniu przez Trybunał, przekracza rozsądny termin.

49. Miało zatem miejsce naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

B. Postępowanie w sprawie odszkodowania przeciwko Rolniczemu Kombinatowi Spółdzielczemu w Szczuczynie

1. Stanowiska stron

50. Rząd wskazał, że sprawa była skomplikowana, że aby oszacować szkody poniesione przez skarżącego sądy krajowe musiał odwołać się do nie mniej niż trzech opinii biegłych. Rząd twierdził ponadto, że władze wykazały należyłą staranność w sprawie. Rozprawy były wyznaczane regularnie. Przedłużenie procesu wynikało z opóźnień w uzyskaniu opinii biegłych. Wreszcie Rząd stwierdził, że skarżący znacząco przyczynił się do przewlekłości postępowania, ponieważ wniósł do sądu kilka wniosków.

51. Skarżący nie zgodził się z twierdzeniami Rządu. Twierdził, że postępowanie nie było skomplikowane. Utrzymywał ponadto, że fakty sprawy nie potwierdziły opinii Rządu, według której władze wykazały należyłą staranność przy zapewnianiu właściwego toku postępowania.

2. Ocena Trybunału

52. Postępowanie rozpoczęło się 22 września 1988 r., kiedy skarżący złożył swoje roszczenie do Sądu Rejonowego w Poznaniu, a zakończyło się 14 listopada

2001 r. Postępowanie trwało zatem prawie 13 lat i dwa miesiące, z których 8 lat i 6 miesięcy podlega jurysdykcji Trybunału *ratione temporis*.

53. Trybunał zauważa, że sprawa niosła ze sobą pewien stopień skomplikowania ze względu na konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego. Jednakże oszacowanie wysokości odszkodowania należnego skarżącemu nie może być traktowane jako zagadnienie szczególnie złożone.

54. Jeśli chodzi o postępowanie skarżącego Trybunał zauważa, iż nie wydaje się, aby sposób, w jaki wykorzystywał on swoje prawa procesowe znacząco przyczynił się do długości trwania postępowania.

55. Odnosząc się do postępowania władz krajowych Trybunał uważa, że były one odpowiedzialne za opóźnienia w procesie uzyskiwania dowodu z opinii biegłego (patrz pkt 25, 27).

56. W konsekwencji, mając na względzie całkowity czas trwania postępowania, Trybunał uznaje, że wymóg rozsądnego czasu trwania, ustanowiony w art. 6 § 1 Konwencji nie został zachowany w przedmiotowej sprawie.

57. Zatem miało miejsce naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

C. Postępowanie dotyczące roszczenia o zapłatę przeciwko Spółdzielni Kólek Rolniczych w Szamotulach

1. Stanowiska stron

58. Rząd twierdził, że sprawa była skomplikowana. Sąd musiał uzyskać opinie czterech biegłych. Rząd stwierdził ponadto, że władze wykazały należyta staranność. Jedyne opóźnienie w postępowaniu spowodowało pozyskiwanie dowodu z opinii biegłego. Wreszcie Rząd stwierdził, że skarżący przyczynił się do przewlekłości postępowania, składając do sądu kilka odwołań. W konkluzji Rząd wystąpił do Trybunału o stwierdzenie, że w sprawie nie nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

59. Skarżący podkreślił, że postępowanie trwało zbyt długo. Twierdził ponadto, że okoliczności sprawy były jasne i nie było konieczności pozyskiwania opinii biegłego.

2. Ocena Trybunału

60. Postępowanie rozpoczęło się 22 sierpnia 1988 r., kiedy skarżący wniósł powództwo do Sądu Rejonowego w Poznaniu, a zakończyło się 12 maja 1998 r. Jego długość wyniosła zatem blisko 9 lat i 9 miesięcy, z których okres ponad 5 lat podlega jurysdykcji Trybunału *ratione temporis*.

61. Trybunał uważa, że ze sprawą wiązał się pewien stopień skomplikowania. Jednakże całkowita długość postępowania nie może być wyjaśniona złożonością sprawy.

62. Jeśli chodzi o postępowanie skarżącego, nawet jeśli może on być uznany za odpowiedzialnego za pewne opóźnienia (patrz pkt 35 powyżej), to ta okoliczność sama w sobie nie może uzasadniać całkowitej długości trwania postępowania.

63. Jeśli chodzi o postępowanie władz krajowych Trybunał odnotowuje, że w sprawie miały miejsce pewne okresy bezczynności w postępowaniu, tj. pomiędzy 3 stycznia 1996 r. i 3 lutego 1997 r. (patrz pkt 35, 36 powyżej).

64. Mając na względzie całokształt okoliczności sprawy Trybunał uznaje, że wymóg „rozsądnego terminu” ustanowiony w art. 6 § 1 Konwencji nie został dochowany w przedmiotowej sprawie.

65. Zatem miało miejsce naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKULU 41 KONWENCJI

66. Art. 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

67. Skarżący domaga się zasądzenia 234 183 złotych polskich z tytułu szkody materialnej. Ponadto zażądał sumy 100 000 złotych polskich z tytułu szkody niematerialnej, jakiej doznał na skutek przewlekłych postępowań.

68. Rząd stwierdził, że roszczenia skarżącego były wygórowane.

69. Jeśli chodzi o rzekomą szkodę materialną konkluzją Trybunału, na podstawie przedłożonych mu dowodów, jest, że skarżący nie wykazał, iż dochodzona przez niego szkoda materialna została rzeczywiście spowodowana nierozsądną długością trwania zaskarżonych postępowań. W konsekwencji brak jest uzasadnienia dla dokonania jakiegokolwiek zasądzenia z tego tytułu (patrz *mutatis*

mutandis Kudła przeciwko Polsce [GC] nr 30210/96, § 164, ECHR 2000-XI).

70. Trybunał uważa, że skarżący z pewnością ucierpiał z powodu szkody niematerialnej, takiej jak stres i frustracja wynikająca z nadmiernie przewlekłego postępowania w jego sprawie, która to szkoda nie może być wystarczająco zrekompensowana samym stwierdzeniem naruszenia. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy i orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał zasądza skarżącemu całkowitą sumę 7 000 euro z tego tytułu.

B. Koszty i wydatki

71. Skarżący domagał się również 5 000 złotych polskich z tytułu zwrotu kosztów lub wydatków poniesionych przed sądami krajowymi.

72. Rząd nie skomentował tego roszczenia.

73. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału skarżący jest uprawniony do uzyskania zwrotu kosztów i wydatków tylko w takim zakresie, w jakim zostało wykazane, że były one rzeczywiście i konieczne poniesione oraz że były rozsądne, co do ich wysokości. W przedmiotowej sprawie Trybunał, wzięwszy pod uwagę posiadane informacje oraz powyższe kryteria, odrzuca roszczenie z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu krajowym.

C. Odsetki karne

74. Trybunał uważa za właściwe, że odsetki karne powinny być oparte na minimalnej stawce kredytowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje*, że nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji;
2. *Uznaje*, że
 - (a) pozwane państwo wypłaci skarżącemu w terminie trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny, zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, 7 000 euro (siedem tysięcy euro) wraz z podatkiem, jaki może być należny od tej kwoty, przeliczone na złote polskie według stawki obowiązującej w dniu wypłaty;
 - (b) od upłynięcia wyżej wymienionego terminu trzech miesięcy do dnia wypłaty wymagalne będą od powyższej kwoty odsetki w stawce równej minimalnej stawce kredytowej Europejskiego Banku Centralnego w okresie karnym powiększone o trzy punkty procentowe;
3. *Odrzuca* pozostałą część roszczenia skarżącego o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i ogłoszono na piśmie 27 kwietnia 2004 r., zgodnie z art. 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancierz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący

